



Vlaams
Parlement

ingediend op **281** (2014-2015) – Nr. 1
11 maart 2015 (2014-2015)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Ward Kennes, Sonja Claes, Joris Poschet, Koen Van den Heuvel,
Caroline Bastiaens en Michel Doomst

betreffende de aanpak van radicalisering,
gericht op de preventie van radicaliseringsprocessen
die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme

INHOUD

I. Situering	3
II. Inleiding	3
III. Cruciale elementen in de geïntegreerde aanpak van radicalisering.....	4
1. Een juist begrippenkader voor een goed en efficiënt beleid	4
2. Een aanpak op maat.....	4
3. Spilfunctie van het lokaal niveau	4
4. Aanpak in samenspraak met de ouders, de familie, de directe omgeving van de betrokkene, de geloofsgemeenschap en het middenveld	5
5. In het beleid moeten samenwerking en coördinatie voorop staan....	5
6. Noodzaak van kortetermijn- en langetermijnstrategieën die elkaar ondersteunen	6
7. Bestaande instrumenten versterken en volop inzetten op expertise door specifieke trainingen	6
8. Welzijn: hoofdzakelijk preventieve aanpak en indien nodig reactieve aanpak	6
9. Begeleiding van gedetineerden	7
10. Onderwijs	7
11. Jeugdwerk/jeugdbeleid	7
12. Werk	8
13. Investeren in relatie moslimgemeenschap, rol imams en moskeeën	8
14. Rol van de media	8

I. Situering

In het Vlaams Parlement is al meerdere malen een debat gevoerd over de aanpak van radicalisering, een maatschappelijk probleem dat niemand onberoerd laat. In het kader van een specifieke commissie ad hoc werden een reeks hoorzittingen gehouden met onder andere experten en rechtstreeks betrokkenen uit diverse beleidssectoren. Door de Vlaamse Regering is op 16 januari 2015 een conceptnota goedgekeurd betreffende de preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 239/1).

Het Vlaams Parlement wil na de hoorzittingen in de commissie ad hoc een reeks aanbevelingen formuleren voor de concrete uitwerking van de conceptnota van de Vlaamse Regering en de verdere ontwikkeling en uitvoering van het beleid op korte en lange termijn.

De CD&V-fractie wil met deze conceptnota daartoe haar eigen bijdrage leveren.

II. Inleiding

De CD&V-fractie wil een serene en realistische aanpak van het probleem van radicalisering.

Sereen omdat wij geen 'wij tegen zij'-discours willen, maar een verhaal van verbondenheid en gemeenschapsofbouw.

Realistisch omdat radicalisering het resultaat is van een complex samenspel van factoren zoals een selectieve lezing van religieuze geschriften, van migratie, van vervreemding van de samenleving, van psychologische factoren, van globalisering, van verontwaardiging, van manipulatie en van de digitale technologie. Jammer genoeg is er niet één sluitende verklaring waarom jongeren of volwassenen soms op zeer korte termijn het pad inslaan van radicalisering. Een kwetsbare sociaal-economische situatie kan een risicofactor zijn. Maar ook wie niets te kort komt en een diploma op zak heeft, is niet immuun voor radicale interpretaties van de islam. Dikwijls houdt dit ook verband met een zoektocht naar identiteit van jongeren. Het is dan ook niet correct om de pijlen te richten op één bepaalde godsdienst, laat staan op alle godsdiensten. Wat we wel moeten aanklagen en ontmaskeren is de manier waarop religieuze beleving wordt misbruikt. En we moeten de interlevens-beschouwelijke en interreligieuze dialoog bevorderen.

Er is nood aan een evenwichtig plan van aanpak met duidelijke en gecoördineerde beleidslijnen en afspraken gericht op een geïntegreerde aanpak, een 'gesloten veiligheidsketen' die gaat van preventie over remediëren en bestraffen, tot nazorg.

Dit vraagt niet noodzakelijk nieuwe instrumenten. Het komt er op aan de bestaande kanalen te versterken of specifiek uit te rusten of op een andere manier in te zetten (bijvoorbeeld dichterbij, laagdrempeliger, meer 'cultuursensitief'). Maar een integrale aanpak vraagt ook de betrokkenheid van de ganse samenleving. De overheden kunnen dit niet alleen. Ook het brede middenveld, de geloofsgemeenschappen, de media, welzijns- en onderwijsinstellingen en jeugd- en sportverenigingen hebben een rol te spelen.

Deze integrale aanpak is in essentie ook een viervoudige aanpak met maatregelen, gericht op:

- 1° preventie, het proberen voorkomen dat jongeren radicaliseren door in te zetten op het versterken van de sociale cohesie, het stimuleren van leren omgaan met (levensbeschouwelijke) verschillen vanuit de eigen identiteit;
- 2° vroegtijdige detectie van radicalisering, via begeleiding en vorming van eerste-lijns werkers, ouders, school enzovoort;

- 3° het stoppen van radicaliseringsprocessen, via intensieve samenwerking van alle betrokkenen;
- 4° deradicalisering, wat een intensieve, individuele aanpak op maat vereist.

III. Cruciale elementen in de geïntegreerde aanpak van radicalisering

1. Een juist begrippenkader voor een goed en efficiënt beleid

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen: radicalisme – radicalisering – extremisme – gewelddadig extremisme – terrorisme – jihadisme.

Wij pleiten voor het hanteren van de definitie radicalisering in 'Handreiking voor beleid en praktijk' 2013: radicalisering is de groeiende bereidheid tot het nastreven en/of ondersteunen van diep ingrijpende veranderingen in de samenleving die op gespannen voet staan met de democratische rechtsorde en/of waarbij ondemocratische middelen worden ingezet.

2. Een aanpak op maat

Radicalisering is een complex probleem/proces. Het is een complex samenspel van vele oorzaken en risicofactoren, dat nog eens verschilt van persoon tot persoon.

Er is geen uniform profiel voor een persoon in het proces van radicalisering. Het gaat wel meestal over jongeren en jongvolwassenen. Er is dus ook geen uniforme aanpak mogelijk maar een sterk individuele aanpak vereist dat wil zeggen een aanpak op maat die tegelijk geïntegreerd is (over alle verantwoordelijken + over alle beleidsniveaus heen).

Het is een aanpak met twee dimensies: persoonsgerichte benadering (herstel band met samenleving) en groepsgerichte benadering (versterken weerbaarheid).

Daarbij moet ook een onderscheid gemaakt worden tussen de personen die in een proces van radicalisering zitten en de werkelijk vertrokken en teruggekeerde Syriëstrijders.

Rond de betrokken persoon moet een multidisciplinaire begeleiding tot stand gebracht worden met inzonderheid bij de teruggekeerde Syriëstrijders aandacht voor de psychologische aspecten. Uiteraard moet wat bij deze laatsten betreft ook het (federaal) strafrechtelijk instrumentarium aangewend worden.

3. Spilfunctie van het lokaal niveau

Lokale overheden vervullen een spilfunctie zowel in vroegdetectie als in het bijeenbrengen van de diverse actoren.

Er zijn deradicaliseringsambtenaren in een aantal steden, en preventieambtenaren, netwerken, Task Forces in andere.

Gemeenten kunnen niet zonder een breed netwerk van organisaties: migrantenorganisaties, scholen, jeugdwerk, welzijnswerkers, moskeebesturen enzovoort.

Door een netwerk op te bouwen en te onderhouden kan radicalisering vroegtijdig worden gesignaleerd en kan een draagvlak worden gecreëerd onder betrokkenen om radicalisering te bespreken en tegen te gaan.

Die lokale spilfunctie verdient een bovenlokale ondersteuning. Er is nood aan het uitwisselen van kennis en informatie, good practices maar ook aan een backoffice: een directe lijn met de juiste begeleiding of hulpverlening. Een expertisenetwerk

zou deze rol van bovenlokale ondersteuning kunnen opnemen en instaan voor de centrale aansturing van het aanbieden van trainingen en opleidingen.

Het is voor ons essentieel dat sterk ingezet wordt op het investeren in kennis en praktijk/methodes van lokale besturen en eerstelijns werkers, het ondersteunen van lokale netwerken en sleutelfiguren en het werken aan een klimaat van dialoog.

4. Aanpak in samenspraak met de ouders, de familie, de directe omgeving van de betrokkene, de geloofsgemeenschap en het middenveld

Er zijn twee elementen die altijd terugkomen: het fenomeen van de aliënering, de vervreemding van het radicaliserende individu gepaard gaand met de groeiende bereidheid om effectief geweld te gaan tolereren en het dan ook te gaan gebruiken. Men zal daarbij een bepaalde verschoningsgrond kiezen: politiek of religie. Onderzoek wijst uit dat gepercipieerde onrechtvaardigheid een van de factoren is die heel sterk in relatie staan met politiek en religieus getint geweld. Het gaat om percepties van onrechtvaardigheid die ofwel aan zichzelf gelinkt zijn ofwel aan de groep waarmee men zichzelf identificeert. Samen met gebrek aan sociale integratie kunnen die elementen leiden tot vervreemding. Integratie is belangrijk. Het is een cumulatief fenomeen. Inwerken op die denkfouten kan enorm belangrijk zijn bij de preventie van radicalisering.

Belangrijk is de aansluiting bij de leefwereld, via personen met gezag uit die directe omgeving zelf.

Ouders moeten ondersteund worden wanneer die te maken hebben met een radicaliserend kind. Laagdrempelige, niet-stigmatiserende praktijkvoorbeelden zoals in Vlaanderen (Antwerpen, Mechelen, Huizen van het Kind, De Touter) en Nederland al bestaan, kunnen ons inspireren. Zij moeten in ieder geval met hun vragen en ongerustheid terecht kunnen in een vertrouwenwekkende omgeving.

Ook het middenveld heeft hierbij een belangrijke rol.

5. In het beleid moeten samenwerking en coördinatie voorop staan

Heel veel beleidsdomeinen zijn bezig met de bestrijding van radicalisering: het is nodig om de inspanningen en maatregelen af te stemmen en te coördineren. De oprichting van het Vlaams Platform is slechts een eerste stap. Er moet ook een structurele en intense samenwerking zijn met het Europese en federale niveau en de andere deelstaten. Wat de samenwerking op het federale niveau betreft, werd door het Overlegcomité van 28 januari 2015 trouwens een platform opgericht, waardoor alle overheden samen worden gebracht.

Vlaanderen kan ook een actieve bijdrage leveren aan de federale kadernota Integrale Veiligheid en het nationaal veiligheidsplan. De Interministeriële Conferentie Veiligheids- en Handhavingsbeleid speelt hierbij een belangrijke rol.

Er is netwerking nodig:

- 1° rond de radicaliserende jongeren/persoon. Bij de ketenaanpak zal een onderscheid moeten worden gemaakt tussen minderjarigen en meerderjarigen. Bij minderjarigen kan deze benadering vanuit 'verontrusting'; bij jongvolwassenen na de meerderjarigheid is dit minder evident;
- 2° tussen alle betrokkenen, met name ambtenaren van stad of gemeente, hulpverleners, politie en justitie.

Ketenaanpak vraagt sterke gegevensuitwisseling. De rol van de lokale besturen en lokale ambtenaren is hierbij belangrijk.

Er is daarbij een kader voor beroepsgeheim nodig dat de vertrouwensband niet op de helling zet. In verband met informatie-uitwisseling moeten operationele afspraken, bijvoorbeeld rond risico-inschatting en casusoverleg, worden gemaakt over wie wat meldt en met welke finaliteit.

6. Noodzaak van kortetermijn- en langetermijnstrategieën die elkaar ondersteunen

Belangrijk daarbij zijn:

- 1° gebruikmaken van onderzoek en good practices, zowel in binnen- en buitenland en inzonderheid deze beschikbaar in het Europees netwerk voor voorlichting over radicalisering RAN (Radicalisation Awareness Network);
- 2° beperken voedingsbodem en vergroten sociale cohesie;
- 3° polarisatie vermijden;
- 4° vergroten weerbaarheid: individueel maar ook in groepsverband;
- 5° erkennen diversiteit samenleving en rol religie als onderdeel identiteit;
- 6° wederzijds respect en respect voor aantal basiswaarden.

7. Bestaande instrumenten versterken en volop inzetten op expertise door specifieke trainingen

Acties, maatregelen ter bestrijding van radicalisering moeten zoveel mogelijk passen in de huidige, reeds bestaande structuren en hulpverlening.

Deze bestaande structuren en hulpverlening moeten breed bekend gemaakt worden en zeer laagdrempelig werken, dit kan bijvoorbeeld door het voeren van een diversiteitsbeleid of door online meer aanwezig te zijn.

Bij de oprichting van telefoonlijnen/hulplijnen moet men erover waken dat hier geen veelheid van initiatieven ontstaat. Essentieel is dat daarvoor ook een degelijke backoffice bestaat die de vragen/problemen werkelijk kan beantwoorden en er het gepast gevolg kan aan geven.

Essentieel is dat de expertise van eerstelijns werkers, leerkrachten en andere betrokkenen uit het brede welzijns- en onderwijsveld inzake herkenning en omgang met radicale denkbeelden en uitingen, wordt versterkt. Door volop te investeren in deskundigheidsbevordering en trainingen over radicalisering moet hen een handelingskader worden geboden.

Om deze trainingen snel en efficiënt te kunnen verstrekken, dient men zoveel mogelijk te werken met een centrale aansturing en organisatie.

8. Welzijn: hoofdzakelijk preventieve aanpak en indien nodig reactieve aanpak

Er is meer diversiteit nodig binnen zorg en hulpverlening, dit kan drempelverlagend werken en het bestaande aanbod meer herkenbaar maken.

Er is tevens nood aan het versterken van de initiatieven om het bestaande aanbod dicht bij de doelgroep te brengen, bijvoorbeeld door meer outreached te werken.

Bestaande instrumenten van de eerste lijn moeten volop aangewend worden: brede instap in de jeugdhulp, opvoedingsondersteuning via Huizen van het Kind, CLB's (centrum voor leerlingenbegeleiding) als schakelfunctie ten aanzien van de partners van stad of gemeente en de andere hulpverleners, algemeen welzijnswerk (CAW: centrum algemeen welzijnswerk).

Probleemgebonden aanbod biedt hefboom via ambulante aanpak, thuis- en contextbegeleiding, bemiddeling, gemeenschapsdiensten, herstelgerichte leerpro-

jecten, time-outprojecten. De ondersteuningscentra jeugdzorg handelen bij uitstek bij verontrusting en met radicaliseringsconsulenten kan verder expertise worden opgebouwd.

Voor gemeenschapsinstellingen werd reeds een dienstorder uitgewerkt voor geradicaliseerde jongeren en met elementen voor preventie van radicalisering.

Justitiehuizen en justitieassistenten kunnen ook een belangrijke rol spelen in het deradicaliseringsbeleid. Via referentiepersonen die een bijzondere vorming krijgen rond radicalisering, kan gezorgd worden voor opbouw van expertise.

In het hulpverleningsproces is vertrouwen een cruciaal element. Dat moet meegenomen worden in de relatie hulpverlening-veiligheid. Er moeten operationele afspraken gemaakt worden tussen hulpverlening enerzijds en politie en justitie anderzijds wat betreft de uitwisseling van gegevens.

9. Begeleiding van gedetineerden

Een sterke aanwezigheid van onderwijs, cultuur en welzijn binnen de gevangensmuren biedt eveneens hefboomen. Door geradicaliseerde gedetineerden een perspectief op re-integratie te bieden, bijvoorbeeld door een opleiding, kan worden bijgedragen aan hun persoonlijke ontwikkeling en worden hun mogelijkheden vergroot om na afloop van de detentie vreedzaam en succesvol te re-integreren in de samenleving.

Concreet moeten we ook verwijzen naar het strategisch plan voor gedetineerden en aan de samenwerking met justitie in het raam van een visie op en aanpak van radicalisering in de gevangenissen. In de ontwikkeling van een gepast welzijnsgericht aanbod op dit niveau, speelt het inbrengen van componenten zoals familie-ondersteuning, traumaverwerking, psychosociale of gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg een belangrijke rol.

10. Onderwijs

De school is een belangrijke 'speelplaats' om te oefenen in het respectvol omgaan met verschil, ook levensbeschouwelijke verschillen. De aandacht voor levensbeschouwelijke vakken, voor interlevensbeschouwelijke dialoog is hier een belangrijke hefboom voor.

Er is een belangrijke detectierol voor onderwijs en CLB als draaischijf naar hulpverlening. Essentieel is een klimaat van dialoog, vergroten weerbaarheid jongeren, vorming en sensibilisering leerkrachten/leerlingbegeleiders/medewerkers CLB, mogelijkheid specifieke projecten, inzetten op ouderbetrokkenheid en brede school.

Het komt er op aan jongeren een identiteit te leren ontwikkelen die in staat is om met diversiteit om te gaan. Daartoe moet ingezet worden op interlevensbeschouwelijke competenties en dialoog, aandacht voor basiswaarden, burgerschapswaarden.

Er moet geïnvesteerd worden in het verhogen van de ouderbetrokkenheid op het onderwijsgebied. Er moet gebruik gemaakt worden van good practices (praatcafés, moedergroepen, vadergroepen, moskeebezoeken, verplichte aanwezigheid om het rapport op te halen, brugfiguren).

11. Jeugdwerk/jeugdbeleid

Jeugdwerk is cruciaal om kinderen en jongeren sterker te maken, voor een positieve identiteitsontwikkeling. Het is daarbij heel belangrijk te vertrekken vanuit de

leefwereld van kinderen en jongeren. Jongeren moeten ook zelf het woord kunnen voeren.

Jeugdwerkingen die omgaan met maatschappelijk kwetsbaren jongeren moeten ondersteund worden. Deze jeugdwerking kan jongeren het gevoel geven dat ze hun problemen op een of andere manier kunnen oplossen door in dialoog te treden. Daartoe behoort ook het bestrijden van discriminatie en racisme. Daarom is een goede band met verschillende partners, inzonderheid het lokale bestuur, een noodzaak. Jeugdwerkers moeten daartoe worden gevormd, inzonderheid wat betreft het omgaan met vragen over religie. Bouwen aan een levensbeschouwelijke ruimte is belangrijk.

12. Werk

Werk gaat vervreemding en uitsluiting tegen en biedt (zelf)respect en is belangrijk in de strijd tegen armoede.

Er moet ingezet worden op activeringsprojecten en werk gemaakt worden van desegregatie op de arbeidsmarkt. De anti-discriminatiewetgeving moet actief gebruikt worden in de strijd tegen discriminatie.

13. Investeren in relatie moslimgemeenschap, rol imams en moskeeën

Er moet gestreefd worden naar een Europese of Belgische islam, waarbij de Moslimexecutieve wordt hervormd tot een instrument dat daartoe bijdraagt. Dit idee dient te rijpen binnen de moskeeën en de moslimgemeenschap zelf zodat het debat en argumenten tegen radicalisering vanuit de moslimgemeenschap zelf tot stand komen.

Moskeeën dienen in al hun aspecten mee te helpen aan de ontwikkeling van deze Europese islam en de bestrijding van radicalisering. Naast hun religieuze rol als gebedsplaats, hebben moskeeën immers ook een maatschappelijke, educatieve en culturele functie. In al deze verschillende functies dienen zij toegankelijk te zijn voor jongeren en aldus een belangrijke rol te spelen in de gemeenschapsvorming, zelforganisatie en identiteitsvorming van jonge moslims.

De imams dienen naast een grondige theologische kennis ook de Nederlandse taal en de regels van ons rechtssysteem te kennen en zich bewust te zijn van hun maatschappelijke rol. De Moslimexecutieve moet hierin gestimuleerd worden. In de uitwerking hiervan kan men inspiratie opdoen bij concrete projecten zoals het professionaliseringsproject voor imams in opleiding (Antwerpen) of de theologische opleiding Islamkunde (Leuven).

Daarnaast moeten ook islamleerkrachten en islamconsulenten kunnen genieten van een degelijke en gepaste opleiding. Ook hier dient de Moslimexecutieve op haar verantwoordelijkheid gewezen te worden.

14. Rol van de media

Het internet speelt een belangrijke rol in het radicaliseringsproces via talrijke websites maar vooral ook via sociale media.

Wij willen dat er wordt geïnvesteerd in expertise en ondersteuning van maatschappelijke initiatieven die tegengewicht, een tegenverhaal bieden aan radicale propaganda, bijvoorbeeld via sociale media. Wij zien hier ook een belangrijke rol voor het middenveld.

De gewone media dienen behoedzaam om te gaan met beelden over terrorismedaden (belang van sensibilisering).

De VRT heeft een rol te spelen in het werken aan een inclusieve samenleving door een correcte weerspiegeling van de diverse Vlaamse samenleving.

Ward KENNES
Sonja CLAES
Joris POSCHET
Koen VAN DEN HEUVEL
Caroline BASTIAENS
Michel DOOMST